

СТРАТИФІКАЦІЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ТЕРИТОРІЇ НІМЕЧЧИНИ

Стукало В.Г., студ. ПР-62,
Дегтярьова Л.І., ст. викладач

Діалекти слугують для розуміння різноманіття слів, звуків і форм сучасної мови, для практичного врахування особливостей місцевої мови; діалекти слугують для встановлення взаємовідносин між історією мови та історією народу, так як діалектні факти часто дають можливість простежити, як пересувалися племена і народи в далекій давнині; крім того діалекти слугують для розуміння процесу історичного розвитку мови. Діалект - це різновид мови, що вживається як засіб порозуміння особами, пов'язаними між собою територією, фаховою або соціальною спільністю

Система функціональних стилів німецької мови включає в себе літературну мову (Schriftsprache, Standardsprache, Hochdeutsch), що зближуються з літературною нормою побутово-розмовна мова (Umgangssprache), регіональні, побутово-розмовні мови (берлінська, північнонімецька, баденська, баварська, пфальцьська, гесенська), численні напівдіалекти і власне територіальні діалекти.

Регіональні і навіть місцеві діалекти різняться один від одного у вимові, граматиці і лексиці настільки, що в деяких випадках непорозуміння робить спілкування неможливим. Саме в таких випадках на допомогу приходять літературна німецька мова - основний засіб передачі інформації в ЗМІ, літературі, освіті та бізнесі. Більшість німців - білінгвісти: вони з дитинства володіють як діалектом свого регіону, так і літературною мовою (Hochdeutsch). Основою німецької літературної мови становлять діалекти. Літературна німецька мова була сформована з верхньо-південнонімецьких та верхньо-середньонімецьких діалектів.

Для позначення об'єкта діалектології в німецькій мові використовуються терміни *der Dialekt* і *die Mundart*, які більшістю німецьких діалектологів вживаються як синоніми. Діалекти німецької мови виявляють широкий спектр варіювання. Німецькі діалекти поділяються на нижньонімецькі діалекти на півночі, які не пережили другого німецького зсуву звуків, та на верхньонімецькі діалекти на півдні, на які дуже вплинув зсув голосних та приголосних. Крім того не існує різкої межі між двома типами діалектів. Перша група діалектів поступово переходить у другу групу.

Верхньонімецькі діалекти в свою чергу діляться на середньонімецькі та верхньонімецькі. Мовна межа між середньо-верхньонімецькими діалектами має назву Гермесхаймська лінія, та включає в себе франко-баварські та південно-франко-швабські діалекти. Так звана «нова» мовна лінія між верхньо- та середньонімецькими діалектами розглядається сьогодні в цілому як Шпаерська лінія. Нижньонімецькими називаються ті діалекти, у яких другий(верхньонімецький) зсув голосних і приголосних не відбувся зовсім, або відбувся у незначній мірі. Нижньонімецька мова (нижньосаксонська та східносаксонська) виникла з давньосаксонської. На ній говорять на півночі Німеччини, а також на північному заході Голландії, де вона має назву «nedersaksisch».

Нижньонімецькі діалекти мають низку істотних особливостей у фонетиці, граматиці і лексиці, що відрізняє їх і від літературної норми, і від середньонімецького і верхньонімецького діалектів. Ці особливості походять від особливостей давньосаксонського діалекту, тому не дивно багато хто помічає більшу схожість нижньонімецьких діалектів з голландською або англійською мовами, аніж з німецькою.

В області фонетики основні відмінності нижньонімецької мови складають: 1. Відсутність другого (верхньонімецького) пересування приголосних: порівняйте: нижньонімецька *Appel, Water, ik* верхньонімецька *Apfel, Wasser, ich*; 2. Збереження старих вузьких довгих голосних: порівняйте нижньонімецька *Huus* «дім», , *Lüüd* «люди» верхньонімецька *Haus, , Leute*; 3. Випадання носових перед спірантами з подовженням голосного: порівняйте нижньонімецька *Gous* «гусак» *fif* «п'ять» верхньонімецька *Gans, fünf*.

До лексико-семантичних особливостей німецьких діалектів можна віднести розподіл кількох назв одних і тих самих предметів у межах різних територій. Так, для позначення кислих сортів вишень у німецькій мові є назви: *die Sauerkirsche* та *die Weichsel*. Кожне з цих позначень використовується у певній діалектній зоні. У деяких діалектах є ще особливі слова, яких немає в інших. У саксонському, наприклад *Bemme = Butterbrot, nüscht = nichts*. Саксонці ще дуже часто говорять не "*Wem gehört das?*", а "*Wem ist das?*", "*Gütn Morschn!*" замість "*Guten Morgen!*". До граматичних особливостей нижньонімецької мови можна віднести: спільну форму множини для усіх осіб дієслова, наприклад, закінчення *-et* в презенсі індикативу; відпадиння префіксу *ge-* у партиципі II; однакові займенники 1-ї і 2-ї о. у Akk. та D. Також існує помітна різниця у формі артиклю, питальних займенників, прийменників та сполучників.